

4. Effective Public Relations (8th Edition) Subsequent Edition by Scott M. Cutlip (Author), Allen H. Center (Author), Ph. D. Broom, Glen M. (Author), 1999. P.25.

5. A new definition of public relations. IPRA. URL: <https://www.ipra.org/member-services/pr-definition/> (дата звернення: 26.10.2023).

6. UN's fake news initiative resonates with IPRA proposal. URL: <https://www.ipra.org/news/ipra-and-the-un/> (дата звернення: 26.10.2023).

7. Ethics month takes place every September as an ICCO and PRCA partnership. URL: <https://iccopr.com/ethics/> (дата звернення: 26.10.2023).

8. The Global Alliance Ethics Month. URL: <https://www.globalalliancepr.org/global-alliance-ethics-month> (дата звернення: 26.10.2023).

9. Open call to the PR profession to add a new goal to the sustainable development goals (SDG) of United nations. 10.2022. URL: <https://www.globalalliancepr.org/open-call-new-goal-to-the-sustainable-development-goals> (дата звернення: 26.10.2023).

10. Live webinar: Exploring the Impact of AI on the PR Industry. URL: <https://www.globalalliancepr.org/news> (дата звернення: 26.10.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-349-4-6>

ОРГАНІЗАЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ У ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОПАГАНДИ РФ У ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ 2022–2023 РР.

Лозовий В. С.

*доктор історичних наук, професор,
головний науковий співробітник*

*Національний інститут стратегічних досліджень
м. Київ, Україна*

В останні десятиліття для РФ поширення пропаганди та дезінформації є важливим засобом досягнення політичних цілей. Досить широко у російській дезінформації використовується феномен постправди характерними рисами якої є ігнорування у повідомленні об'єктивних фактів, апеляція до емоцій та особистих переконань для посилення та просування своєї позиції. З початком гібридної війни

у 2014 р., а особливо після повномасштабного вторгнення в Україну, намагаючись виправдати свою агресію, Кремль розгорнув інформаційну війну, яка крім України охопила й країни світу.

Крім потужних пропагандистських каналів ЗМІ РФ функціонує створена російськими спецслужбами велика павутина ресурсів дезінформації та впливу у соціальних мережах, яка працює в Україні та у інших країнах.

На початку повномасштабної агресії, вже 2 березня 2022 р. Мета виявила та видалила у Facebook та Instagram дві дезінформаційні кампанії щодо російсько-української війни. Зазначається, що ці кампанії проводилися групами в РФ та в Україні і спрямовувалися на українських користувачів [1]. Все це підтверджує, що дезінформація використовується РФ в якості оперативного інструменту у нападі на Україну.

Поширюючи фейки про «нацистів», «геноцид», «біолабораторії» та ін. пропагандисти РФ готували ґрунт для виправдання повномасштабної агресії проти України. Проводячи дезінформаційні кампанії під час війни росіяни мають на меті: 1. деморалізувати українців та підірвати довіру до влади, ЗСУ і громадянського суспільства, спонукати припинити опір загарбникам; 2. переконати російське населення в справедливості антиукраїнської війни; 3. нівелювати міжнародну підтримку України та зірвати надання допомоги.

Після повномасштабного вторгнення та різкого загострення інформаційної війни РФ, трансляції на широкий загал, так званої постправди, перед українськими ОГС та владою постали завдання: 1. Підвищення спроможності протистояти російській дезінформації, збільшення обсягу та діапазону вже діючих практик протидії пропаганді як на підконтрольних, так і окупованих українських територіях, а також у державах, підтримка яких є значущою для України в умовах війни (США, країни Європи); 2. Стимулювання виробництва контенту та аналітичних матеріалів для збільшення обізнаності людей про війну в Україні. Підвищення їх доступності широкому загалу використовуючи всі можливі джерела досягнення аудиторій. Через формування партнерських мереж, використання різних механізмів та інструментів комунікації забезпечити доставку контенту до споживачів інформації. 3. Визначення цільових аудиторій (та їх максимального охоплення), на які спрямована російська пропаганда та дезінформація або які обмежені у доступі до правдивої інформації. Ці аудиторії – українська, світова, російська. Формування контенту з огляду на різні вікові категорії – молодь, людей похилого віку тощо. Також спрямування уваги на ті групи населення України, які піддаються найбільшому впливу російської пропаганди, або ж взагалі

обмежені у доступі до інформації: 1. жителі прифронтових територій; 2. населення деокупованих територій; 3. групи населення, які через інтенсивне поширення дезінформації та пропаганди підпали під російський пропагандистський вплив.

З перших днів вторгнення РФ в Україну воює на інформаційному фронті проти російських загарбників спільнота діджитал-фахівців у телеграмі – «Креативні сили України». Ініціатор проекту Ольга Ель Рай зазначила: «Війна почалася з дезінформації...Ми зрозуміли, що поруч із війною на фронті буде інформаційна війна – з дезінформацією, фейками, пропагандою Росії» [2]. Відеомейкери, копірайтери, ілюстратори створюють професійний контент і поширюють його, аби протидіяти дезінформації. Ця спільнота працює з медіа багатьох країн світу, надає їм об'єктивні сюжети про Україну.

Після повномасштабної агресії українське громадянське суспільство швидко реагувало на російську інформаційну загрозу. Вітчизняні дослідники поширення пропаганди були вражені кількістю неправдивої російської інформації на початку війни. Співробітники ОГС «LetsData, яка використовує штучний інтелект для аналізу ворожих інформаційних операцій констатували, що у перший місяць вторгнення вони щодня виявляли близько 35 нових фактів російської дезінформації. Досвід «LetsData дав їй можливість запропонувати світові унікальну, випробовану в реальних ситуаціях експертизу в галузі комунікацій на тлі зловмисних інформаційних кампаній [3].

Вітчизняні ОГС об'єднують зусилля з партнерами на міжнародній арені у боротьбі з пропагандистською постправдою РФ. Активно працює на контрпропагандистському фронті ГО «Україна-2050», яка створила Постійну міжнародну місію медіамоніторингу щодо дезінформації стосовно України та української діаспори. Вона нараховує 169 членів з 56 країн, які на волонтерських засадах здійснюють медіаспостереження 42 мовами світу. У травні 2023 р. ГО «Україна 2050» презентувала звіт (доступний п'ятьма мовами), що висвітлює інформаційне підґрунтя, яке формувалося пропагандою РФ під час повномасштабної війни проти України з 24 лютого 2022 р. У звіті представлено сім дезінформаційних метанаративів, які транслюються росіянами у світ: 1. НАТО на чолі із США та за підтримки Заходу – це агресор, який розв'язав війну проти Росії в Україні; 2. Україна – неонацистська, агресивна та штучна держава; 3. Захід робить помилку, надаючи зброю та іншу допомогу для України, а також застосовуючи санкції проти Росії; 4. Україна здійснює військові злочини і терористичні акти проти свого населення та організовує постановки масових жертв цивільного населення з метою звинуватити Росію; 5. Україна забороняє та утискає все російське; 6. Росія

є гуманною державою, яка жорстко відстоює свої інтереси; 7. Росія – остання опора духовності в Європі та спроможний лідер глобального руху проти Західного неокolonіалізму [4].

Важливим у сфері інформаційної безпеки є використання методів OSINT (open-source intelligence, розвідка на основі відкритих даних) – збір інформації з відкритих джерел та її подальший аналіз. Оскільки російські спецслужби та ЗМІ різко збільшили розповсюдження анти-українських фейків, значно поширив свою діяльність всеукраїнський освітній проєкт OSINT Academy. Цей проєкт присвячений навчанню методикам пошуку інформації для розвінчання фейків російської пропаганди і для пошуку деанонізації росіян які беруть участь у війні проти України [5].

Таким чином, громадянське суспільство України стоїть в авангарді протидії дезінформації. З початком повномасштабного вторгнення значно зростає кількість антиукраїнських інформаційно-психологічних операцій. Кремлівська дезінформація має на меті виправдати агресію проти України, послабити її опір, зменшити підтримку в світі. Нині активно функціонує низка громадських організацій, які займаються контрпропагандистською діяльністю і змогли здебільшого нівелювати негативні дезінформативні впливи та створити певну стійкість.

Література

1. Meta блокує російсько-українські дезінформаційні кампанії у Facebook, Instagram URL: https://www-malwarebytes-com.translate.goog/blog/news/2022/03/meta-blocks-russia-ukraine-disinformation-campaigns-on-facebook-instagram?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr

2. Креативні сили України: ще один фланг інформаційної війни проти російських загарбників. URL: <https://rpr.org.ua/news/kreatyvni-sily-ukrainy-shche-odyn-flanh-informatsiynoi-viyny-proty-rosiyskykh-zaharbnykiv/>

3. Russia-ukraine war disinformation. URL: https://time-com.translate.goog/6257372/russia-ukraine-war-disinformation/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc

4. ГО «Україна 2050» презентувала новий звіт про російську дезінформацію щодо України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3713906-go-ukraina-2050-prezentovala-novij-zvit-pro-rosijsku-dezinformaciu-sodo-ukraini.html>

5. «OSINT Academy» – навчальний курс від Дмитра Золотухіна. URL: <https://hackyourmom.com/kibervijna/zbir-informacziyi-pro-suprotivnyka/osint-academy-navchalnyj-kurs-vid-dmytra-zolotuhina/>